

Көркем мәтіннің функционалды- прагматикалық теориясы

Мақсаты:

- Көркем мәтіннің екі аспектісін
(функционалды және прагматикалық)
талқылау.
- Көркем мәтіннің оқырманға әсер ету
механизмдерін қарастыру.

- Әдеби туындының басты ерекшелігі, оның эмоционалдық, эстетикалық және танымдық рөлі.
- Функционалдық және прагматикалық тәсілдер: Мәтіннің құрылымы мен оның прагматикалық мақсаттарына қатысты зерттеу әдістері.

Функционалды-прагматикалық теорияның мәні -

Функционалды аспект:

Мәтіннің құрылымы оның белгілі бір мақсатқа (оқырманды тәрбиелеу, ақпарат беру және т.б.) сәйкес

ұйымдастырылғанын көрсетеді. - Прагматикалық аспект:

Мәтіннің оқырманға әсер ету жолдары, автордың ниеті және коммуникациялық мақсаттары.

Функционалды аспект –
Мәтіннің міндеттері:
Тәрбиелік, эстетикалық, ақпараттық және
эмоционалды функциялар.

- Мысал: Қазақ әдебиетіндегі Абай өлеңдерінің
тәрбиелік және ойшылдық функциялары.

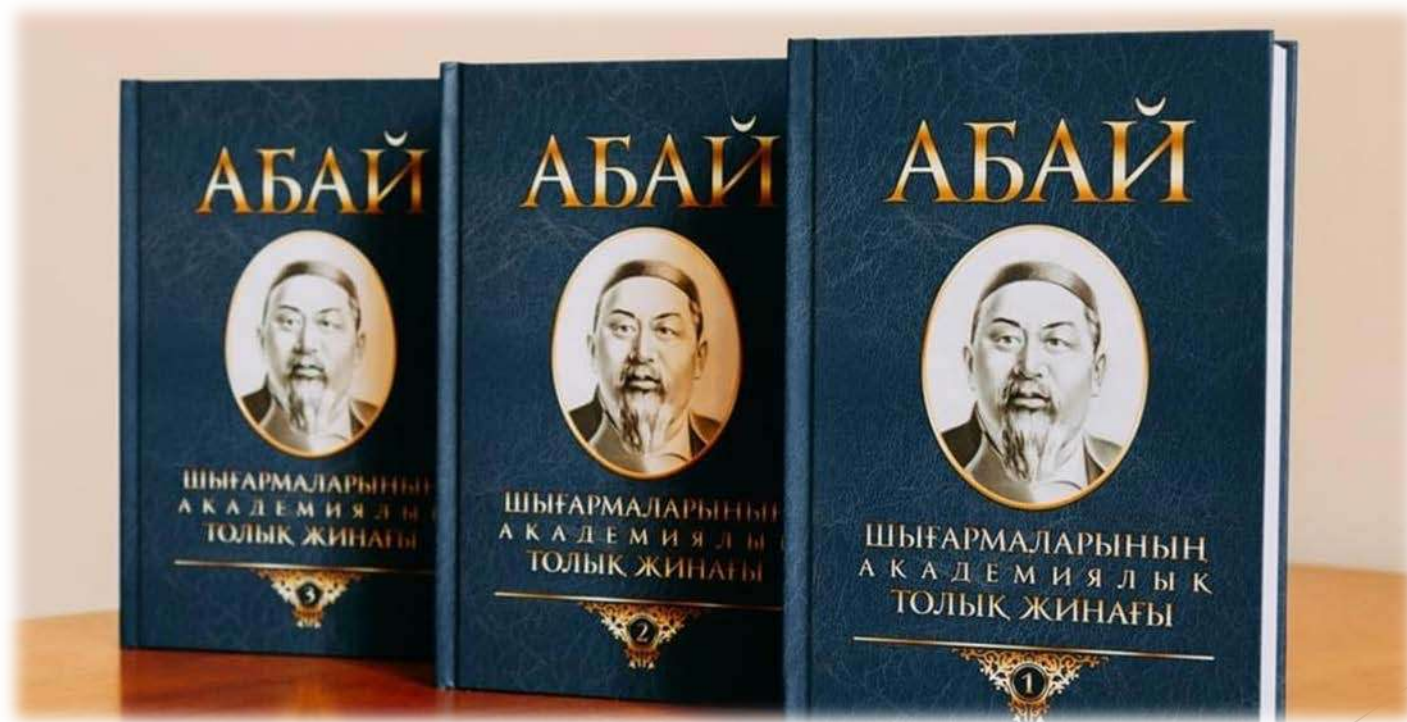
Прагматикалық аспект –

Мәтіннің мақсаты:

Оқырманға эмоционалдық немесе когнитивтік әсер ету. - Әсер ету құралдары: Вербалды және бейвербалды тәсілдер, мәтіннің стилистикалық ерекшеліктері.

Семантика мен прагматика - Семантикалық мазмұн: Мәтіннің негізгі идеялары мен оқиғалары. –

Прагматика: Автордың оқырманмен байланысы және мәтіннің прагматикалық рөлі. - Мысал: Абай шығармаларының философиялық мазмұны және оның оқырманға әсері.

Көркем мәтіннің әсер ету тәсілдері

- Әдеби тәсілдер:

Метафора, символизм, риторикалық сұрақтар арқылы оқырманға әсер ету.

- Прагматикалық әдістер: Мәтіннің оқырман сезімдеріне бағытталған элементтері.

Қорытынды

- Көркем мәтіннің функционалды-прагматикалық тұрғыдан зерттелуінің маңыздылығы.
- Теорияның әдебиеттанудағы және оқырманға ықпал етудегі рөлі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- ▶ 1. Біржанова, Г. (2018). *Қазақ көркем мәтініндегі функционалды-прагматикалық ерекшеліктері*. Алматы: Қазақ университеті баспасы.
- ▶ 2. Әуезов, М. О. (1997). *Абай Құнанбаев. Шығармаларының толық жинағы*. Алматы: Жазушы.
- ▶ 3. Серікбаев, Қ. (2016). *Қазіргі қазақ әдебиетінің теориясы*. Астана: Фолиант.
- ▶ 4. Бахтин, М. М. (1981). *Эстетика словесного творчества*. Москва: Искусство.
- ▶ 5. Сүлейменова, Э. Д. (2001). *Прагмалингвистика негіздері*. Алматы: Қазақ университеті баспасы.
- ▶ 6. Шмитт, Н. (2009). *An Introduction to Applied Linguistics*. London: Hodder Education.
- ▶ 7. Жақыпов, А. (2015). *Көркем мәтінді түсіндірудің теориялық аспектілері*. Алматы: Раритет.
- ▶ 8. Ерғалиева, М. (2012). *Көркем мәтіндегі семантикалық және прагматикалық байланыстар*. Астана: Қазақ академиясы.